

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Навчально-науковий інститут управління, психології та безпеки
Кафедра практичної психології

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАХИСТІ ПРАВ ВETERANІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
заочної форми здобуття освіти
спеціальності 053 Психологія
Христини САЛОХИ

Науковий керівник:
доцент кафедри практичної психології,
кандидат психологічних наук
Петро КОЗИРА

Рецензент:
професор кафедри загальної та соціальної
психології, кандидат психологічних наук,
доцент
Олена ВАВРИНІВ

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
«__» _____ 2026 р., протокол № ____
Завідувач кафедри практичної психології
кандидат психологічних наук, доцент
_____ **Галина ОДИНЦОВА**

Львів
2026

АНОТАЦІЯ

Солоха Х. Роль громадських організацій у захисті прав ветеранів з інвалідністю.

У кваліфікаційній роботі досліджено роль громадських організацій у захисті прав ветеранів з інвалідністю в умовах сучасного українського суспільства. Проаналізовано теоретико-правові засади соціального захисту ветеранів з інвалідністю, визначено їх основні соціально-психологічні потреби та особливості адаптації до цивільного життя після участі у бойових діях.

У роботі обґрунтовано значення громадських організацій як важливих суб'єктів соціальної підтримки ветеранів, діяльність яких охоплює психологічну допомогу, соціальний супровід, юридичне консультування, гуманітарну підтримку та сприяння соціальній реінтеграції ветеранів з інвалідністю.

Результати дослідження засвідчили, що більшість ветеранів позитивно оцінюють діяльність громадських організацій та вважають їх важливим джерелом психологічної, соціальної та правової підтримки. Встановлено взаємозв'язок між рівнем соціально-психологічної адаптації, соціальної підтримки та резильєнтності ветеранів з інвалідністю.

На основі отриманих результатів розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення діяльності громадських організацій у сфері підтримки ветеранів з інвалідністю, зокрема щодо розвитку комплексних програм психологічної допомоги, соціальної адаптації, професійної підтримки та міжвідомчої взаємодії.

Ключові слова: ветерани з інвалідністю, громадські організації, соціальна підтримка, соціально-психологічна адаптація, резильєнтність, соціальний захист, психологічна допомога.

ANNOTATION

Solokha Kh. The Role of Public Organizations in Protecting the Rights of Veterans with Disabilities.

The qualification paper examines the role of public organizations in protecting the rights of veterans with disabilities in modern Ukrainian society. The theoretical and legal foundations of social protection for veterans with disabilities are analyzed, and their main socio-psychological needs and peculiarities of adaptation to civilian life after participation in combat operations are identified.

The study substantiates the importance of public organizations as significant subjects of social support for veterans. Their activities include psychological assistance, social support, legal counseling, humanitarian aid, and promotion of social reintegration of veterans with disabilities.

The results showed that most veterans positively assess the activities of public organizations and consider them an important source of psychological, social, and legal support. A relationship between the level of socio-psychological adaptation, social support, and resilience of veterans with disabilities was identified.

Based on the obtained results, practical recommendations for improving the activities of public organizations in the field of support for veterans with disabilities were developed, particularly regarding the expansion of comprehensive psychological assistance programs, social adaptation, professional support, and interagency cooperation.

Keywords: veterans with disabilities, public organizations, social support, socio-psychological adaptation, resilience, social protection, psychological assistance.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАХИСТІ ПРАВ ВЕТЕРАНІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	6
1.1. Поняття та особливості соціального захисту ветеранів з інвалідністю.....	6
1.2. Соціально-психологічні потреби ветеранів з інвалідністю в умовах сучасного суспільства.....	8
1.3. Громадські організації як суб'єкти соціальної підтримки та захисту прав ветеранів.....	11
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАХИСТІ ПРАВ ВЕТЕРАНІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	17
2.1. Організація та методи емпіричного дослідження.....	17
2.2. Аналіз результатів дослідження ефективності діяльності громадських організацій у підтримці ветеранів з інвалідністю.....	19
2.3. Практичні рекомендації щодо вдосконалення діяльності громадських організацій у сфері захисту прав ветеранів з інвалідністю.....	29
Висновки до розділу 2.....	34
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41
ДОДАТКИ.....	45

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах повномасштабної війни в Україні проблема соціального захисту ветеранів з інвалідністю набуває особливої суспільної значущості. Участь у бойових діях, отримані поранення, фізичні травми та психологічні наслідки війни суттєво впливають на подальше життя ветеранів, їх психологічний стан, соціальну активність та можливості адаптації до цивільного середовища. Значна кількість ветеранів стикається з труднощами соціальної інтеграції, психологічного відновлення, працевлаштування, реалізації своїх прав та отримання необхідної допомоги.

У сучасних умовах особливого значення набуває діяльність громадських організацій, які виступають важливими суб'єктами соціальної підтримки ветеранів з інвалідністю. Саме громадські організації часто забезпечують оперативну психологічну, соціальну, юридичну та гуманітарну допомогу, сприяють реабілітації ветеранів, захисту їх прав та формуванню підтримуючого соціального середовища. Їх діяльність значною мірою доповнює систему державної підтримки та сприяє підвищенню ефективності соціального захисту ветеранів.

Проблема соціального захисту ветеранів та діяльності громадських організацій висвітлювалася у працях О. Кокуна, М. Пірен, Т. Титаренко, О. Карагодіної, В. Колесника, Г. Лазос та інших науковців. Водночас сучасні умови воєнного стану зумовлюють необхідність подальшого дослідження особливостей діяльності громадських організацій у сфері підтримки ветеранів з інвалідністю, а також вивчення соціально-психологічних аспектів їх адаптації та реінтеграції у суспільство.

Актуальність проблеми, її соціальна значущість та недостатній рівень комплексного вивчення зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи: «Роль громадських організацій у захисті прав ветеранів з інвалідністю».

Об'єкт дослідження – соціальна підтримка ветеранів з інвалідністю.

Предмет дослідження – діяльність громадських організацій у сфері захисту прав та підтримки ветеранів з інвалідністю.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити роль громадських організацій у захисті прав ветеранів з інвалідністю.

Відповідно до мети було визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати теоретико-правові засади соціального захисту ветеранів з інвалідністю.
2. Визначити основні соціально-психологічні потреби ветеранів з інвалідністю.
3. Дослідити роль громадських організацій як суб'єктів соціальної підтримки ветеранів.
4. Провести емпіричне дослідження оцінки діяльності громадських організацій у підтримці ветеранів з інвалідністю.
5. Розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення діяльності громадських організацій у сфері захисту прав ветеранів з інвалідністю.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та реалізації завдань дослідження було використано комплекс методів:

- теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація наукової літератури з проблеми дослідження;
- емпіричні: авторська анкета «Оцінка ролі громадських організацій у підтримці ветеранів з інвалідністю», методика соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда, Багатовимірна шкала сприйнятої соціальної підтримки (MSPSS), Шкала резильєнтності Connor–Davidson (CD-RISC) (див. Додаток А);
- методи математико-статистичної обробки даних: відсотковий аналіз, коефіцієнт рангової кореляції Спірмена.

Емпірична база дослідження. У дослідженні взяли участь 38 ветеранів з інвалідністю.

Теоретичне значення роботи полягає у розширенні наукових уявлень про соціально-психологічні потреби ветеранів з інвалідністю та роль громадських організацій у процесі їх підтримки, соціальної адаптації та захисту прав.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження у діяльності громадських організацій, соціальних служб, психологічних центрів, закладів соціального захисту та у процесі розроблення програм підтримки ветеранів з інвалідністю.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАХИСТІ ПРАВ ВЕТЕРАНІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ

1.1. Поняття та особливості соціального захисту ветеранів з інвалідністю

У сучасних умовах повномасштабної війни в Україні проблема соціального захисту ветеранів з інвалідністю набуває особливої актуальності та суспільної значущості. Зростання кількості військовослужбовців, які отримали поранення, втратили здоров'я або зазнали психологічних травм унаслідок бойових дій, зумовлює необхідність формування ефективної системи державної та громадської підтримки. Соціальний захист ветеранів з інвалідністю є важливою складовою соціальної політики держави, оскільки спрямований на забезпечення належного рівня життя, реалізацію прав і свобод, створення умов для соціальної адаптації, професійної реалізації та психологічного відновлення цієї категорії населення.

Особливого значення набуває питання забезпечення не лише матеріальної підтримки ветеранів, але й створення умов для їх повноцінної інтеграції у суспільство. Ветерани з інвалідністю часто стикаються з низкою труднощів, серед яких – обмеження фізичних можливостей, психологічні наслідки бойового досвіду, проблеми працевлаштування, соціальної ізоляції та недостатньої доступності соціальних послуг. У зв'язку з цим соціальний захист має розглядатися як комплексна система правових, соціально-економічних, психологічних і реабілітаційних заходів.

Теоретичні та практичні аспекти соціального захисту ветеранів і осіб з інвалідністю висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема О. Кокуна, М. Пірен, Т. Титаренко, О. Карагодіної, В. Колесника та інших. Водночас сучасні умови воєнного стану зумовлюють необхідність подальшого дослідження особливостей соціального захисту ветеранів з інвалідністю, а також ролі державних і громадських інституцій у забезпеченні їхніх прав та соціальної підтримки.

Проблема соціального захисту ветеранів з інвалідністю в сучасних умовах є однією з ключових складових державної соціальної політики та важливим напрямом діяльності громадянського суспільства. Повномасштабна війна в Україні спричинила значне зростання кількості осіб, які зазнали поранень, втратили працездатність або отримали інвалідність унаслідок бойових дій. Це актуалізує потребу у формуванні комплексної системи підтримки ветеранів, яка охоплювала б правові, соціально-економічні, медичні, психологічні та реабілітаційні аспекти допомоги. Основою реалізації прав ветеранів є нормативно-правове забезпечення, закріплене на державному та міжнародному рівнях [8; 20].

Відповідно до чинного законодавства, ветеранами війни визнаються особи, які брали участь у захисті Батьківщини або бойових діях, а також постраждали внаслідок військових конфліктів. Водночас поняття «особа з інвалідністю» охоплює осіб зі стійкими порушеннями функцій організму, які зумовлюють обмеження життєдіяльності та потребу у соціальному захисті [19]. Поєднання статусу ветерана та особи з інвалідністю формує специфічну категорію населення, яка потребує посиленої уваги держави й суспільства.

На міжнародному рівні права осіб з інвалідністю визначаються Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю, яка передбачає забезпечення рівності прав, доступності соціальних послуг, недискримінації та інтеграції осіб з інвалідністю у всі сфери суспільного життя [7]. Важливим напрямом державної політики України також є створення безбар'єрного середовища, що закріплено у Національній стратегії зі створення безбар'єрного простору до 2030 року [15].

Науковці зазначають, що соціальний захист ветеранів з інвалідністю не повинен обмежуватися лише матеріальним забезпеченням або системою пільг. Його необхідно розглядати як комплексну систему підтримки, яка включає медичну допомогу, психологічну реабілітацію, професійну адаптацію, соціальну інтеграцію та забезпечення доступу до громадського життя [6].

Сучасні дослідження свідчать, що ветерани з інвалідністю часто стикаються з труднощами соціальної адаптації, проблемами працевлаштування,

психологічними наслідками бойового досвіду, проявами посттравматичного стресового розладу, зниженням рівня соціальної активності та відчуттям соціальної ізоляції [5; 12]. Саме тому особливого значення набуває діяльність громадських організацій, волонтерських об'єднань та ветеранських спільнот, які забезпечують додаткові механізми підтримки та сприяють реінтеграції ветеранів у суспільство.

Важливу роль у системі соціального захисту відіграють недержавні громадські об'єднання, які здійснюють правову, психологічну, консультативну та гуманітарну допомогу ветеранам з інвалідністю. Їх діяльність спрямована на захист прав ветеранів, підвищення рівня їх соціальної адаптації, розвиток ветеранських центрів та програм підтримки [22: 27].

Таким чином, проблема соціального захисту ветеранів з інвалідністю є багатокомпонентною та потребує комплексного підходу, що поєднує державні гарантії, міжнародні стандарти, діяльність громадських організацій і психологічну підтримку. Ефективність такої системи значною мірою залежить від узгодженої взаємодії держави, громадянського суспільства та самих ветеранів у процесі їх соціальної інтеграції та відновлення повноцінного життя.

1.2. Соціально-психологічні потреби ветеранів з інвалідністю в умовах сучасного суспільства

В умовах тривалої війни проблема соціально-психологічної підтримки ветеранів з інвалідністю набуває особливої актуальності, оскільки бойовий досвід, фізичні травми та наслідки участі у воєнних діях суттєво впливають на психоемоційний стан особистості, її соціальну активність та здатність до адаптації у мирному житті. Ветерани з інвалідністю є особливо вразливою категорією населення, яка потребує не лише медичної та матеріальної допомоги, але й комплексної психологічної, соціальної та реабілітаційної підтримки.

Соціально-психологічні потреби ветеранів з інвалідністю формуються під впливом низки чинників, серед яких – пережитий бойовий стрес, травматичний досвід, зміна способу життя, втрата фізичних можливостей, труднощі

професійної реалізації та адаптації до цивільного середовища. Значна частина ветеранів стикається з проявами посттравматичного стресового розладу, підвищеною тривожністю, емоційним виснаженням, порушенням міжособистісних взаємин та почуттям соціальної ізоляції [5; 28].

Науковці наголошують, що успішна адаптація ветеранів до умов мирного життя значною мірою залежить від рівня соціальної підтримки, можливості отримання психологічної допомоги, збереження соціальних зв'язків та формування відчуття власної значущості у суспільстві [12; 17]. Особливе значення у цьому процесі має психологічна реабілітація, спрямована на подолання наслідків психотравмуючого досвіду, розвиток резильєнтності та відновлення психологічного благополуччя особистості.

Водночас сучасне суспільство стикається з необхідністю створення ефективної системи соціально-психологічної підтримки ветеранів з інвалідністю, яка б поєднувала діяльність державних структур, громадських організацій, психологічних служб та волонтерських ініціатив. Саме тому дослідження соціально-психологічних потреб ветеранів з інвалідністю є важливим для розуміння механізмів їх адаптації, реабілітації та інтеграції у суспільне життя.

Соціально-психологічні потреби ветеранів з інвалідністю в умовах сучасного суспільства формуються під впливом комплексу чинників, пов'язаних із пережитим бойовим досвідом, фізичними травмами, зміною соціального статусу та необхідністю повторної адаптації до мирного життя. Участь у бойових діях супроводжується значним психоемоційним навантаженням, що нерідко призводить до розвитку посттравматичних реакцій, підвищеної тривожності, депресивних станів, емоційної нестабільності та труднощів у міжособистісній взаємодії [5; 28].

Особливої уваги потребують ветерани, які внаслідок бойових дій отримали інвалідність. Фізичні обмеження часто супроводжуються переживанням втрати попереднього способу життя, професійних можливостей та звичного соціального функціонування. Це може викликати почуття безпорадності, соціальної ізоляції,

зниження самооцінки та труднощі у прийнятті власного фізичного стану [23]. У таких умовах важливого значення набуває не лише медична реабілітація, але й психологічна підтримка, спрямована на відновлення внутрішніх ресурсів особистості та формування мотивації до активного життя.

Науковці наголошують, що одним із ключових чинників успішної адаптації ветеранів є соціальна підтримка з боку родини, друзів, професійного середовища та громадських організацій [12; 24]. Наявність підтримуючого соціального середовища сприяє зниженню рівня психологічної напруги, формуванню відчуття приналежності до суспільства та підвищенню рівня життєстійкості.

Важливою соціально-психологічною потребою ветеранів з інвалідністю є потреба у визнанні та повазі з боку суспільства. Ветерани прагнуть відчувати свою значущість, корисність та залученість до суспільних процесів. Натомість нерозуміння з боку оточення, соціальні стереотипи або формальне ставлення можуть посилювати психологічне відчуження та ускладнювати процес реінтеграції [17].

Суттєвим аспектом є також проблема посттравматичного стресового розладу (ПТСР), який часто виникає після пережитих бойових подій. За даними Американської психологічної асоціації, ветерани бойових дій належать до групи підвищеного ризику розвитку тривалих психотравматичних реакцій, що можуть проявлятися у вигляді нав'язливих спогадів, порушень сну, підвищеної дратівливості, агресивності та уникнення соціальних контактів [29]. Аналогічні висновки містяться у працях Дж.Герман, яка підкреслює, що психотравматичний досвід суттєво впливає на систему міжособистісних взаємин та самоідентичність особистості [35].

Водночас ветерани з інвалідністю потребують не лише індивідуальної психологічної допомоги, а й створення умов для активної соціальної участі. Одним із ефективних напрямів підтримки є залучення ветеранів до діяльності ветеранських спільнот, громадських організацій, програм взаємопідтримки та соціальних ініціатив [10]. Такі форми діяльності сприяють розвитку соціальної

активності, формуванню нових соціальних зв'язків та відновленню відчуття контролю над власним життям.

Дослідники також зазначають, що важливою потребою ветеранів є професійна самореалізація та працевлаштування, адже трудова діяльність сприяє підтриманню психологічної стабільності, підвищенню самооцінки та відчуттю соціальної корисності [6]. Водночас фізичні обмеження, психологічні труднощі та недостатня адаптованість робочого середовища часто ускладнюють процес працевлаштування ветеранів з інвалідністю.

Отже, соціально-психологічні потреби ветеранів з інвалідністю мають комплексний характер і охоплюють потребу у психологічній підтримці, соціальному прийнятті, реабілітації, професійній самореалізації, безпечному соціальному середовищі та відновленні життєвої перспективи. Ефективне задоволення цих потреб є важливою умовою успішної адаптації ветеранів до цивільного життя та їх повноцінної інтеграції у сучасне суспільство.

1.3. Громадські організації як суб'єкти соціальної підтримки та захисту прав ветеранів

У сучасних умовах розвитку громадянського суспільства громадські організації відіграють важливу роль у системі соціальної підтримки та захисту прав ветеранів, зокрема ветеранів з інвалідністю. Повномасштабна війна в Україні спричинила суттєве зростання потреб у соціальній, психологічній, правовій та гуманітарній допомозі військовослужбовцям і ветеранам, що зумовило активізацію діяльності громадських об'єднань, волонтерських рухів та ветеранських спільнот. Саме громадські організації стали одним із ключових елементів підтримки ветеранів у процесі їх соціальної адаптації, психологічного відновлення та інтеграції у суспільство.

На відміну від державних структур, громадські організації часто мають більш гнучкий механізм реагування на потреби ветеранів та здатні оперативно надавати необхідну допомогу. Їх діяльність охоплює широкий спектр напрямів: психологічне консультування, соціальний супровід, юридичну підтримку,

гуманітарну допомогу, професійну адаптацію, організацію програм реабілітації та захист прав ветеранів на державному рівні [3; 10].

Важливим аспектом діяльності громадських організацій є створення умов для соціальної реінтеграції ветеранів з інвалідністю, розвитку їх соціальної активності та формування підтримуючого середовища. Через систему ветеранських центрів, груп взаємодопомоги, тренінгових програм і просвітницьких заходів громадські організації сприяють подоланню соціальної ізоляції, підвищенню рівня психологічного благополуччя та відновленню відчуття соціальної значущості ветеранів [9].

Дослідники підкреслюють, що ефективність системи підтримки ветеранів значною мірою залежить від рівня взаємодії громадських організацій із державними структурами, міжнародними фондами та соціальними службами [22; 27]. У зв'язку з цим особливого значення набуває вивчення ролі громадських організацій як суб'єктів соціальної підтримки та захисту прав ветеранів з інвалідністю, а також аналіз основних напрямів їх діяльності в умовах сучасного українського суспільства.

Громадські організації в сучасному суспільстві виступають важливими суб'єктами соціальної підтримки населення та активними учасниками реалізації соціальної політики держави. Особливого значення їх діяльність набуває в умовах воєнного стану, коли кількість ветеранів війни та осіб з інвалідністю внаслідок бойових дій постійно зростає. У таких умовах громадські організації не лише доповнюють діяльність державних інституцій, але й часто виконують функції оперативного реагування на соціальні, психологічні та гуманітарні потреби ветеранів [18].

Поняття громадської організації визначається як добровільне об'єднання фізичних осіб, створене для захисту прав і свобод, задоволення суспільних, соціальних, культурних та інших інтересів громадян. У сфері підтримки ветеранів громадські організації здійснюють широкий спектр функцій: надання психологічної допомоги, правового супроводу, соціальної адаптації, гуманітарної підтримки, сприяння працевлаштуванню, організації

реабілітаційних програм та представництва інтересів ветеранів на державному рівні [22].

Дослідники зазначають, що саме громадські організації стали важливим елементом системи підтримки ветеранів у період війни та післявоєнної адаптації. Вони створюють простір для комунікації ветеранів, організують групи взаємодопомоги, психологічні тренінги, програми соціальної реабілітації та сприяють відновленню соціальної активності осіб, які повернулися із зони бойових дій [3]. Важливою особливістю діяльності таких організацій є їх здатність швидко реагувати на актуальні потреби ветеранів, забезпечуючи індивідуалізований підхід до кожного випадку.

Одним із ключових напрямів діяльності громадських організацій є психологічна підтримка ветеранів з інвалідністю. Бойовий досвід, фізичні травми та наслідки пережитого стресу часто призводять до розвитку посттравматичних реакцій, депресивних станів, тривожності та соціальної ізоляції. Саме тому громадські організації активно впроваджують програми психологічної реабілітації, кризового консультування, психотерапевтичної підтримки та соціально-психологічного супроводу [9]. Особливо ефективними вважаються програми peer-to-peer підтримки, де ветерани допомагають ветеранам, спираючись на спільний досвід та взаєморозуміння.

Крім психологічної допомоги, громадські організації забезпечують правовий захист ветеранів з інвалідністю. Вони надають консультації щодо отримання статусу ветерана, оформлення соціальних виплат, пільг, медичного забезпечення, проходження реабілітації та захисту трудових прав [27]. У багатьох випадках саме громадські організації стають посередниками між ветеранами та державними структурами, допомагаючи подолати бюрократичні труднощі та забезпечити доступ до необхідних послуг.

Важливим напрямом діяльності є також створення ветеранських просторів та центрів підтримки. Такі центри забезпечують комплексний супровід ветеранів, поєднуючи психологічну допомогу, професійну орієнтацію, юридичний супровід, соціальні консультації та організацію дозвілля [11]. Такі

ініціативи сприяють формуванню підтримуючого соціального середовища, розвитку комунікації та зменшенню рівня соціальної ізоляції ветеранів.

Окрему роль відіграє волонтерський рух, який в умовах війни став важливою складовою громадянського суспільства України. Волонтерські організації здійснюють гуманітарну підтримку ветеранів, організовують благодійні збори, допомагають із забезпеченням лікування, реабілітації та соціальної адаптації [3]. Саме волонтерський рух значною мірою сприяв активізації суспільної уваги до проблем ветеранів та формуванню культури підтримки військовослужбовців у суспільстві.

Науковці також підкреслюють значення громадських організацій у розвитку соціальної активності ветеранів. Залучення ветеранів до громадської діяльності, волонтерства, просвітницьких та соціальних проєктів сприяє формуванню відчуття соціальної значущості, розвитку життєстійкості та відновленню психологічного благополуччя [21]. Ветеранські організації також виконують важливу функцію адвокації прав ветеранів, представляючи їх інтереси у взаємодії з органами державної влади та міжнародними інституціями.

Зарубіжний досвід свідчить про важливість розвитку ветерансько-орієнтованих програм та партнерства між громадськими організаціями і державою. Дослідники Л. Флін та ін. наголошують, що ефективна підтримка ветеранів потребує активного залучення самих ветеранів до процесу прийняття рішень і формування програм допомоги [32]. С. Мулініс та інші підкреслюють значення партнерської взаємодії між громадськими організаціями, науковими установами та державними структурами у розробці ефективних моделей підтримки ветеранів [38].

Таким чином, громадські організації є важливими суб'єктами соціальної підтримки та захисту прав ветеранів з інвалідністю. Їх діяльність охоплює психологічну, соціальну, правову та гуманітарну допомогу, сприяє соціальній адаптації ветеранів, розвитку їх життєстійкості та інтеграції у суспільство. Ефективність такої підтримки значною мірою залежить від взаємодії

громадських організацій із державними структурами, міжнародними партнерами та самими ветеранами.

Висновки до розділу 1

Отже, у першому розділі було здійснено теоретичний аналіз проблеми соціального захисту ветеранів з інвалідністю та визначено роль громадських організацій у забезпеченні їх підтримки й захисту прав. Встановлено, що в умовах повномасштабної війни в Україні питання підтримки ветеранів набуває особливої соціальної значущості та потребує комплексного підходу, який охоплює правові, соціальні, психологічні та реабілітаційні аспекти.

З'ясовано, що соціальний захист ветеранів з інвалідністю базується на системі державних гарантій, міжнародних стандартів та нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення рівних прав, доступності соціальних послуг, медичної допомоги та соціальної інтеграції. Визначено, що соціальний захист цієї категорії населення не обмежується матеріальним забезпеченням, а передбачає створення умов для повноцінної участі ветеранів у суспільному житті, професійної самореалізації та психологічного відновлення.

У ході дослідження встановлено, що ветерани з інвалідністю мають специфічні соціально-психологічні потреби, зумовлені пережитим бойовим досвідом, фізичними травмами та труднощами адаптації до цивільного життя. До основних проблем належать посттравматичні стресові реакції, підвищена тривожність, соціальна ізоляція, труднощі міжособистісної взаємодії та професійної адаптації. Обґрунтовано, що ефективна підтримка ветеранів потребує поєднання психологічної реабілітації, соціального супроводу та формування підтримуючого соціального середовища.

Важливу увагу приділено діяльності громадських організацій як суб'єктів соціальної підтримки та захисту прав ветеранів. Визначено, що громадські організації виконують важливі функції психологічної, соціальної, правової та гуманітарної допомоги, сприяють розвитку ветеранських спільнот, програм реабілітації, соціальної адаптації та захисту прав ветеранів на державному

рівні. Встановлено, що їх діяльність значною мірою доповнює систему державної підтримки та забезпечує більш гнучке реагування на актуальні потреби ветеранів з інвалідністю.

Отже, результати теоретичного аналізу засвідчили необхідність комплексного підходу до забезпечення соціального захисту ветеранів з інвалідністю, який передбачає ефективну взаємодію державних структур, громадських організацій, волонтерських ініціатив та самих ветеранів. Отримані висновки стали теоретичною основою для подальшого емпіричного дослідження оцінки діяльності громадських організацій у сфері підтримки та захисту прав ветеранів з інвалідністю.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗАХИСТІ ПРАВ ВЕТЕРАНІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ

2.1. Організація та методи емпіричного дослідження

Емпіричне дослідження було проведене з метою вивчення особливостей соціально-психологічної адаптації ветеранів з інвалідністю, рівня їх соціальної підтримки, психологічної стійкості, а також оцінки ролі громадських організацій у процесі підтримки та захисту прав даної категорії населення. Актуальність такого дослідження зумовлена необхідністю глибшого розуміння психологічних і соціальних потреб ветеранів з інвалідністю в умовах сучасного українського суспільства, а також визначення ефективності діяльності громадських організацій у сфері їх підтримки.

Дослідження проводилося протягом 2025–2026 років. Участь у ньому взяли 38 ветеранів з інвалідністю, які брали участь у бойових діях та мали досвід звернення або взаємодії з громадськими організаціями. Вибірка дослідження формувалася з урахуванням добровільної згоди респондентів на участь у дослідженні та дотримання принципів конфіденційності й анонімності отриманих результатів.

У процесі дослідження було використано комплекс психодіагностичних методик, які дозволили всебічно проаналізувати особливості психологічного стану ветеранів, рівень їх адаптації та сприйняття соціальної підтримки.

Для оцінки ролі громадських організацій у підтримці ветеранів з інвалідністю було розроблено авторську анкету «Оцінка ролі громадських організацій у підтримці ветеранів з інвалідністю». Анкета містила питання, спрямовані на вивчення досвіду звернення ветеранів до громадських організацій, оцінки якості та доступності допомоги, визначення найбільш актуальних форм підтримки, а також виявлення основних проблем і потреб ветеранів у сфері соціального захисту.

З метою дослідження особливостей соціально-психологічної адаптації респондентів було використано методика соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда. Методика дозволяє визначити рівень адаптованості особистості, емоційного комфорту, прийняття себе та інших, особливості міжособистісної взаємодії, рівень внутрішнього контролю та схильність до дезадаптивних форм поведінки. Використання методики К. Роджерса та Р. Даймонда у межах даного дослідження дозволяє оцінити особливості соціально-психологічної адаптації ветеранів з інвалідністю, виявити проблемні аспекти їх взаємодії із соціальним середовищем та визначити роль громадських організацій у процесі їх соціальної підтримки та реінтеграції у суспільство.

Для оцінки рівня сприйнятої соціальної підтримки було використано Багатовимірну шкалу сприйнятої соціальної підтримки (MSPSS), яка дозволяє визначити рівень підтримки, яку ветерани отримують від сім'ї, друзів та значущого соціального оточення. Використання цієї методики дало можливість оцінити значення соціального середовища у процесі адаптації ветеранів до цивільного життя. У контексті даного дослідження методика дозволяє оцінити, наскільки ветерани з інвалідністю відчують підтримку з боку найближчого соціального оточення та чи впливає діяльність громадських організацій на формування відчуття соціальної включеності, підтримки й психологічної безпеки.

Особливого значення набуває той факт, що громадські організації можуть виступати важливим джерелом додаткової соціальної підтримки для ветеранів з інвалідністю через діяльність ветеранських спільнот, груп взаємодопомоги, програм психологічного супроводу та соціальної адаптації. Саме тому результати цієї методики дозволяють глибше проаналізувати роль соціального середовища у процесі реінтеграції ветеранів у суспільство.

З метою визначення рівня психологічної стійкості особистості було використано Шкалу резильєнтності Connor–Davidson (CD-RISC). Методика дозволяє оцінити здатність особистості долати стресові ситуації, адаптуватися до складних життєвих обставин та зберігати психологічну стабільність у

кризових умовах. У контексті даного дослідження використання шкали CD-RISC дозволяє оцінити внутрішні психологічні ресурси ветеранів з інвалідністю, визначити рівень їх психологічної стійкості та проаналізувати роль громадських організацій у підтримці процесів соціальної адаптації, психологічного відновлення та формування життєстійкості особистості. Особливого значення набуває той факт, що діяльність громадських організацій може виступати важливим зовнішнім ресурсом підтримки, який сприяє розвитку резильєнтності ветеранів через створення підтримуючого соціального середовища, програм психологічної допомоги та соціальної взаємодії.

Отримані результати дослідження були опрацьовані за допомогою методів математико-статистичного аналізу. Для інтерпретації результатів використовувалися відсотковий аналіз, узагальнення та порівняння отриманих даних. Це дозволило визначити особливості соціально-психологічного стану ветеранів з інвалідністю та оцінити ефективність діяльності громадських організацій у сфері їх підтримки та захисту прав.

2.2. Аналіз результатів дослідження ефективності діяльності громадських організацій у підтримці ветеранів з інвалідністю

Для дослідження особливостей оцінки діяльності громадських організацій у сфері підтримки ветеранів з інвалідністю було проведено авторське анкетування, у якому взяли участь 38 ветеранів з інвалідністю. Отримані результати дали змогу визначити рівень поінформованості респондентів щодо діяльності громадських організацій, оцінити доступність і якість допомоги, а також виявити найбільш актуальні потреби ветеранів у сфері соціальної підтримки.

За результатами аналізу відповідей на запитання щодо досвіду звернення до громадських організацій встановлено, що більшість опитаних ветеранів мали досвід взаємодії з такими організаціями. Зокрема, 76% респондентів зазначили, що зверталися до громадських організацій за допомогою, тоді як 24% опитаних

не мали такого досвіду. Отримані результати свідчать про достатньо високий рівень залучення ветеранів до діяльності громадських об'єднань та їх значущість у системі соціальної підтримки.

Аналіз результатів щодо видів допомоги, які отримували ветерани, показав, що найбільш поширеною була гуманітарна та матеріальна підтримка – її отримували 68% респондентів. Психологічну допомогу отримували 55% опитаних, юридичну підтримку – 47%, допомогу у проходженні реабілітації – 42%, сприяння у працевлаштуванні – 29%, інформаційно-консультативну підтримку – 61% респондентів. Це свідчить про багатофункціональний характер діяльності громадських організацій та їх активну участь у вирішенні різних проблем ветеранів з інвалідністю.

Дослідження показало, що 34% ветеранів регулярно користуються послугами громадських організацій, 45% – звертаються періодично, 13% – рідко, а 8% респондентів зазначили, що не користуються відповідними послугами. Отримані результати вказують на те, що громадські організації є важливим ресурсом підтримки для значної частини ветеранів.

Аналіз джерел отримання інформації про діяльність громадських організацій засвідчив, що найбільш часто ветерани дізнавалися про них від інших ветеранів – 39% респондентів. Через соціальні мережі інформацію отримували 29% опитаних, через знайомих та родичів – 18%, від державних установ – 8%, через офіційні сайти – лише 6%. Це свідчить про значну роль неформальної комунікації та ветеранської спільноти у поширенні інформації про можливості підтримки.

Результати дослідження доступності допомоги громадських організацій показали, що 26% респондентів вважають допомогу повністю доступною, 47% – переважно доступною, 21% – частково доступною, а 6% ветеранів зазначили, що допомога є недостатньо доступною. Отже, більшість опитаних позитивно оцінюють рівень доступності послуг громадських організацій, однак існує потреба у подальшому розширенні доступу до підтримки.

Оцінюючи якість допомоги громадських організацій, 32% ветеранів визначили її як високу, 45% – як достатню, 18% – як середню, а 5% респондентів висловили незадоволення якістю підтримки. Аналогічні результати були отримані щодо загального рівня задоволеності діяльністю громадських організацій: 37% опитаних були повністю задоволені отриманою допомогою, 42% – переважно задоволені, 16% – частково задоволені та 5% – незадоволені.

Дослідження показало, що для більшості ветеранів громадські організації відіграють важливу роль у процесі соціальної адаптації. Так, 58% респондентів зазначили, що діяльність громадських організацій значною мірою сприяє їх адаптації до цивільного життя, 29% – частково допомагає, 8% – вважають вплив незначним, а лише 5% не відзначили позитивного впливу.

На запитання щодо найбільш важливих напрямів діяльності громадських організацій ветерани найчастіше обирали психологічну підтримку – 63% респондентів. Соціальний супровід важливим визнали 55% опитаних, юридичну допомогу – 47%, реабілітаційну підтримку – 45%, матеріальну допомогу – 39%, сприяння працевлаштуванню – 34%. Отримані результати свідчать про те, що ветерани найбільше потребують саме психологічної та соціальної підтримки.

Водночас у ході дослідження було виявлено низку проблем у діяльності громадських організацій. Зокрема, 41% респондентів зазначили недостатню кількість доступних програм підтримки, 29% вказали на недостатній рівень інформування ветеранів про діяльність організацій, 18% відзначили територіальну недоступність окремих послуг, а 12% респондентів звернули увагу на складність комунікації з окремими структурами.

Таким чином, результати анкетування засвідчили, що громадські організації відіграють важливу роль у підтримці ветеранів з інвалідністю, забезпечуючи психологічну, соціальну, юридичну та гуманітарну допомогу. Водночас виявлені проблеми свідчать про необхідність подальшого вдосконалення діяльності громадських організацій, розширення програм підтримки та підвищення доступності соціальних послуг для ветеранів з інвалідністю.

Для дослідження особливостей соціально-психологічної адаптації ветеранів з інвалідністю було використано методика соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда. Методика дозволила оцінити рівень адаптованості респондентів, особливості їх емоційного стану, ставлення до себе та оточення, а також особливості соціальної взаємодії.

У дослідженні взяли участь 38 ветеранів з інвалідністю. За результатами обробки отриманих даних було визначено рівні сформованості основних показників соціально-психологічної адаптації (див. Табл. 2.1.).

Таблиця 2.1

Рівні соціально-психологічної адаптації ветеранів з інвалідністю за методикою К. Роджерса та Р. Даймонда

Показник	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Адаптованість	29%	50%	21%
Прийняття себе	34%	45%	21%
Прийняття інших	26%	53%	21%
Емоційний комфорт	24%	47%	29%
Внутрішній контроль	37%	42%	21%
Домінування	18%	55%	27%
Ескапізм	31%	43%	26%

Отримані результати свідчать про те, що для більшості ветеранів з інвалідністю характерний середній рівень соціально-психологічної адаптації. Зокрема, середній рівень адаптованості було виявлено у 50% респондентів, високий – у 29%, а низький – у 21% опитаних. Це свідчить про те, що значна частина ветеранів загалом пристосовується до умов цивільного життя, однак процес адаптації супроводжується певними труднощами та потребує додаткової соціальної й психологічної підтримки.

Аналіз показника «прийняття себе» показав, що 34% ветеранів мають високий рівень самоприйняття, 45% – середній, а 21% – низький. Отримані результати можуть свідчити про те, що частина ветеранів відчуває труднощі у прийнятті власного фізичного та психологічного стану після пережитого бойового досвіду та отриманих травм.

Показник «прийняття інших» засвідчив, що більшість респондентів (53%) мають середній рівень довіри та позитивного ставлення до соціального оточення. Високий рівень було виявлено у 26% опитаних, а низький – у 21%. Це свідчить про наявність певних труднощів міжособистісної взаємодії та соціальної настороженості у частини ветеранів.

Особливу увагу привертають результати за шкалою «емоційний комфорт». Лише 24% респондентів продемонстрували високий рівень емоційного комфорту, тоді як у 47% він перебував на середньому рівні, а у 29% – на низькому. Це може вказувати на збереження емоційної напруги, переживання наслідків психотравмуючого досвіду та труднощів психологічного відновлення.

Дослідження внутрішнього контролю показало, що 37% ветеранів характеризуються високим рівнем відповідальності за власне життя та здатністю контролювати поведінку й емоційний стан. У 42% респондентів виявлено середній рівень внутрішнього контролю, а у 21% – низький. Отримані результати свідчать про достатній потенціал до саморегуляції та адаптації у значної частини опитаних.

За показником «домінування» переважає середній рівень (55%), що свідчить про помірно виражене прагнення до активної позиції у соціальній взаємодії. Водночас низький рівень було виявлено у 27% респондентів, що може свідчити про невпевненість у собі та схильність до пасивної поведінки.

Результати за шкалою «ескапізм» показали, що 31% ветеранів мають високий рівень схильності до уникнення проблемних ситуацій, 43% – середній, а 26% – низький. Це може свідчити про прагнення окремих респондентів уникати емоційно складних ситуацій та переживань, пов'язаних із травматичним досвідом.

Загалом результати методики К. Роджерса та Р. Даймонда свідчать про те, що більшість ветеранів з інвалідністю характеризуються середнім рівнем соціально-психологічної адаптації. Водночас значна частина респондентів потребує додаткової психологічної підтримки, спрямованої на підвищення рівня

емоційного комфорту, розвитку самоприйняття, покращення міжособистісної взаємодії та формування ефективних стратегій соціальної адаптації.

Для дослідження особливостей сприйняття соціальної підтримки ветеранами з інвалідністю було використано Багатовимірну шкалу сприйнятої соціальної підтримки (MSPSS). Методика дозволила оцінити рівень підтримки, яку респонденти отримують від сім'ї, друзів та значущого соціального оточення.

Отримані результати є важливими для даного дослідження, оскільки соціальна підтримка виступає одним із ключових чинників успішної адаптації ветеранів до умов цивільного життя та подолання психологічних наслідків бойового досвіду (див. Табл. 2.2.) .

Таблиця 2.2

Рівні сприйнятої соціальної підтримки ветеранів з інвалідністю за методикою MSPSS

Показник	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Підтримка сім'ї	47%	37%	16%
Підтримка друзів	34%	45%	21%
Підтримка значущих інших	39%	42%	19%
Загальний рівень соціальної підтримки	42%	40%	18%

Аналіз результатів показав, що найбільш вираженим джерелом підтримки для ветеранів з інвалідністю є сім'я. Високий рівень підтримки з боку сім'ї було виявлено у 47% респондентів, середній – у 37%, а низький – у 16% опитаних. Отримані результати свідчать про важливу роль сімейного оточення у процесі психологічної стабілізації та соціальної адаптації ветеранів. Саме родина часто виступає основним джерелом емоційної підтримки, допомоги та мотивації до подолання труднощів.

Дослідження підтримки з боку друзів показало, що 34% респондентів відчувають високий рівень дружньої підтримки, 45% – середній, а 21% – низький. Це свідчить про те, що значна частина ветеранів зберігає соціальні контакти та має підтримуюче коло спілкування. Водночас частина респондентів

демонструє недостатній рівень соціальної взаємодії, що може бути пов'язано з труднощами адаптації, замкненістю або переживанням наслідків психотравмуючого досвіду.

За шкалою підтримки з боку значущих інших осіб високий рівень було виявлено у 39% ветеранів, середній – у 42%, а низький – у 19% респондентів. Отримані результати можуть свідчити про те, що для більшості опитаних важливу роль у підтримці відіграють не лише члени родини, а й близькі люди, представники громадських організацій, побратими та соціальне оточення.

Аналіз загального рівня соціальної підтримки показав, що 42% ветеранів мають високий рівень сприйнятої підтримки, 40% – середній, а 18% – низький. Отримані результати свідчать про те, що більшість респондентів відчують наявність підтримуючого соціального середовища, яке сприяє їх психологічній стабілізації та соціальній адаптації.

Водночас виявлена частка ветеранів із низьким рівнем соціальної підтримки свідчить про ризик розвитку соціальної ізоляції, емоційного виснаження та труднощів психологічного відновлення. Це підкреслює важливість діяльності громадських організацій, які можуть виступати додатковим джерелом підтримки через організацію ветеранських спільнот, програм психологічної допомоги та соціального супроводу.

Загалом результати методики MSPSS дозволяють стверджувати, що соціальна підтримка є важливим ресурсом адаптації ветеранів з інвалідністю до цивільного життя. Найбільше значення для респондентів має підтримка сім'ї та близького соціального оточення, однак суттєву роль у формуванні відчуття соціальної включеності відіграють також громадські організації та ветеранські спільноти.

Для дослідження рівня психологічної стійкості ветеранів з інвалідністю було використано Шкалу резильєнтності Connor–Davidson (CD-RISC). Методика дозволяє оцінити здатність особистості долати стресові ситуації, адаптуватися до складних життєвих обставин, зберігати емоційну стабільність та відновлюватися після пережитих кризових подій.

Актуальність використання даної методики зумовлена тим, що ветерани з інвалідністю перебувають у складних умовах психологічної та соціальної адаптації після пережитого бойового досвіду. Рівень резильєнтності визначає здатність особистості ефективно справлятися зі стресом, підтримувати активну життєву позицію та долати труднощі цивільного життя (див. Табл. 2.3.).

Таблиця 2.3

Рівні резильєнтності ветеранів з інвалідністю за методикою CD-RISC

Рівень резильєнтності	Кількість респондентів	%
Високий	11	29%
Середній	19	50%
Низький	8	21%

Результати дослідження показали, що для більшості ветеранів з інвалідністю характерний середній рівень резильєнтності – його було виявлено у 50% респондентів. Отримані результати свідчать про наявність у більшості опитаних достатніх внутрішніх ресурсів для адаптації до складних життєвих умов, однак у кризових ситуаціях вони можуть потребувати додаткової психологічної підтримки та соціального супроводу.

Високий рівень резильєнтності було виявлено у 29% ветеранів. Такі респонденти характеризуються здатністю ефективно долати труднощі, підтримувати психологічну стабільність, швидко адаптуватися до змін та зберігати активну життєву позицію навіть у складних умовах. Вони демонструють вищий рівень самоконтролю, емоційної стійкості та готовності до подолання проблемних ситуацій.

Низький рівень резильєнтності було встановлено у 21% респондентів. Це може свідчити про підвищену вразливість до стресу, труднощі емоційної саморегуляції, схильність до переживання психологічного виснаження та потребу у додатковій психологічній підтримці. Для таких ветеранів характерними можуть бути труднощі адаптації до цивільного життя, зниження мотивації, переживання безпорадності та невпевненості у власних можливостях.

Отримані результати підтверджують, що рівень психологічної стійкості ветеранів з інвалідністю значною мірою залежить від наявності підтримуючого соціального середовища, доступності психологічної допомоги та ефективності програм соціальної адаптації. Важливу роль у формуванні резильєнтності можуть відігравати громадські організації через організацію психологічного супроводу, груп взаємодопомоги, програм реабілітації та підтримки соціальної активності ветеранів.

Таким чином, результати методики CD-RISC свідчать про необхідність подальшого розвитку програм психологічної підтримки ветеранів з інвалідністю, спрямованих на підвищення рівня життєстійкості, формування навичок подолання стресу та покращення процесу соціальної адаптації.

З метою визначення взаємозв'язку між показниками соціально-психологічної адаптації, рівнем сприйнятої соціальної підтримки та резильєнтністю ветеранів з інвалідністю було проведено кореляційний аналіз із використанням коефіцієнта рангової кореляції Спірмена (r_s). Використання даного критерію є доцільним у зв'язку з невеликою вибіркою дослідження (38 осіб) та необхідністю оцінки сили й напрямку взаємозв'язку між психологічними показниками (див. Табл. 2.4.).

Таблиця 2.4

Результати кореляційного аналізу між показниками дослідження

Показники	rs	Рівень значущості
Соціально-психологічна адаптація ↔ Соціальна підтримка	0,4 8	$p \leq 0,05$
Соціально-психологічна адаптація ↔ Резильєнтність	0,6 1	$p \leq 0,01$
Соціальна підтримка ↔ Резильєнтність	0,4 4	$p \leq 0,05$

Результати кореляційного аналізу показали наявність статистично значущих позитивних взаємозв'язків між основними показниками дослідження.

Зокрема, було виявлено помірний позитивний взаємозв'язок між рівнем соціально-психологічної адаптації та рівнем соціальної підтримки ($r_s = 0,48$; $p \leq 0,05$). Це свідчить про те, що ветерани з інвалідністю, які відчують вищий рівень підтримки з боку сім'ї, друзів, громадських організацій та соціального оточення, демонструють кращу адаптацію до умов цивільного життя. Отримані результати підтверджують важливу роль підтримуючого соціального середовища у процесі психологічного відновлення та соціальної інтеграції ветеранів.

Найбільш виражений позитивний взаємозв'язок було встановлено між показниками соціально-психологічної адаптації та резильєнтності ($r_s = 0,61$; $p \leq 0,01$). Це свідчить про те, що високий рівень психологічної стійкості сприяє ефективнішій адаптації ветеранів до нових життєвих умов, допомагає їм долати труднощі та підтримувати емоційну стабільність. Ветерани з вищим рівнем резильєнтності характеризуються кращою здатністю до саморегуляції, більшою впевненістю у власних можливостях та активнішою соціальною позицією.

Також було встановлено помірний позитивний взаємозв'язок між рівнем соціальної підтримки та резильєнтністю ($r_s = 0,44$; $p \leq 0,05$). Це може свідчити про те, що підтримка з боку соціального оточення сприяє формуванню психологічної стійкості особистості та підвищує здатність ветеранів ефективно долати стресові ситуації. Соціальна підтримка у даному випадку виступає важливим зовнішнім ресурсом психологічного відновлення.

Отримані результати підтверджують, що процес соціально-психологічної адаптації ветеранів з інвалідністю є тісно пов'язаним із рівнем соціальної підтримки та психологічної стійкості особистості. Це свідчить про необхідність комплексного підходу до підтримки ветеранів, який має поєднувати психологічну допомогу, розвиток підтримуючого соціального середовища та діяльність громадських організацій у сфері соціальної адаптації та реабілітації ветеранів з інвалідністю.

2.3. Практичні рекомендації щодо вдосконалення діяльності громадських організацій у сфері захисту прав ветеранів з інвалідністю

У сучасних умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України діяльність громадських організацій у сфері підтримки ветеранів з інвалідністю набуває особливого значення. Зростання кількості ветеранів, які потребують психологічної, соціальної, правової та реабілітаційної допомоги, зумовлює необхідність удосконалення існуючих механізмів підтримки та пошуку нових ефективних форм роботи громадських об'єднань. Саме громадські організації сьогодні є важливими суб'єктами соціальної допомоги, які забезпечують оперативне реагування на потреби ветеранів, сприяють їх соціальній адаптації та захисту прав.

Разом із тим сучасна система підтримки ветеранів з інвалідністю стикається з низкою проблем, серед яких – недостатня координація між державними структурами та громадськими організаціями, обмеженість фінансових ресурсів, нерівномірна доступність послуг у різних регіонах, недостатній рівень психологічного супроводу та потреба у вдосконаленні програм соціальної реабілітації [6; 22].

Науковці підкреслюють, що ефективність діяльності громадських організацій значною мірою залежить від рівня міжвідомчої взаємодії, професійної підготовки фахівців, залучення міжнародного досвіду та впровадження комплексного підходу до підтримки ветеранів [9; 32]. Особливого значення набуває впровадження програм психологічної підтримки, розвитку ветеранських просторів, систем peer-to-peer допомоги, професійної адаптації та активного залучення самих ветеранів до процесу формування програм підтримки.

У зв'язку з цим актуальним є розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності громадських організацій у сфері захисту прав ветеранів з інвалідністю, спрямованих на підвищення ефективності соціальної

підтримки, покращення якості послуг та створення умов для повноцінної інтеграції ветеранів у суспільство.

Одним із важливих напрямів удосконалення діяльності громадських організацій у сфері захисту прав ветеранів з інвалідністю є розвиток комплексної системи соціально-психологічної підтримки. В умовах війни ветерани часто стикаються не лише з фізичними наслідками поранень, але й із психологічними труднощами, серед яких посттравматичний стресовий розлад, емоційне виснаження, труднощі соціальної адаптації та порушення міжособистісної взаємодії. Саме тому громадські організації повинні розширювати програми психологічної допомоги, кризового консультування та психосоціального супроводу ветеранів [5; 17].

Важливою рекомендацією є впровадження програм peer-to-peer підтримки, що передбачають взаємодію ветеранів із ветеранами. Подібний формат допомоги є ефективним, оскільки базується на спільному досвіді, взаєморозумінні та довірі. Науковці зазначають, що участь ветеранів у групах взаємопідтримки сприяє зниженню рівня соціальної ізоляції, формуванню відчуття приналежності та розвитку психологічної стійкості [32]. У зв'язку з цим доцільним є створення ветеранських просторів та центрів підтримки, де ветерани з інвалідністю могли б отримувати психологічну, соціальну та консультативну допомогу.

Наступним важливим напрямом є посилення співпраці громадських організацій із державними структурами, соціальними службами та міжнародними фондами. Наявність міжвідомчої взаємодії сприятиме більш ефективному розподілу ресурсів, координації програм підтримки та забезпеченню доступності соціальних послуг для ветеранів [22]. Важливим є також розвиток партнерських програм між громадськими організаціями та закладами охорони здоров'я, центрами зайнятості, психологічними службами та освітніми установами.

Суттєвого значення набуває питання професійної адаптації ветеранів з інвалідністю. Багато ветеранів після повернення до цивільного життя стикаються з труднощами працевлаштування, зміною професійної діяльності та втратою

впевненості у власних можливостях. У зв'язку з цим громадським організаціям доцільно розширювати програми професійного консультування, перекваліфікації, кар'єрного супроводу та підтримки ветеранського підприємництва [6]. Важливим також є залучення роботодавців до створення інклюзивного робочого середовища та адаптації умов праці для ветеранів з інвалідністю.

Однією з актуальних проблем залишається недостатній рівень обізнаності суспільства щодо потреб ветеранів з інвалідністю. Тому громадським організаціям рекомендовано активізувати просвітницьку діяльність, спрямовану на формування толерантного ставлення до ветеранів, подолання соціальних стереотипів та популяризацію культури підтримки військовослужбовців [3]. Це може реалізовуватись через проведення інформаційних кампаній, соціальних проєктів, освітніх заходів та співпрацю із засобами масової інформації.

Важливим напрямом удосконалення діяльності громадських організацій є забезпечення доступності соціальних та психологічних послуг для ветеранів у різних регіонах України. Особливої уваги потребують ветерани, які проживають у невеликих населених пунктах або віддалених територіях, де доступ до спеціалізованої допомоги є обмеженим. У зв'язку з цим перспективним є розвиток дистанційного психологічного консультування, онлайн-платформ підтримки та мобільних реабілітаційних служб [40].

Не менш важливим є підвищення професійної компетентності фахівців, які працюють із ветеранами з інвалідністю. Працівники громадських організацій повинні володіти знаннями щодо психологічних наслідків бойового стресу, особливостей кризового консультування, соціальної адаптації та комунікації з ветеранами. У зв'язку з цим доцільним є впровадження спеціалізованих тренінгів, програм підвищення кваліфікації та супервізійної підтримки фахівців [29].

Науковці також підкреслюють необхідність активного залучення самих ветеранів до процесу розробки та реалізації програм підтримки. Такий підхід дозволяє враховувати реальні потреби ветеранів, підвищує рівень довіри до

громадських організацій та сприяє формуванню ветеранської спільноти як активного суб'єкта суспільного життя [38].

На основі теоретичного аналізу та сучасних потреб ветеранів з інвалідністю вважаємо доцільним запропонувати низку перспективних напрямів удосконалення діяльності громадських організацій.

1. Створення комплексних ветеранських центрів підтримки

Доцільним є розвиток центрів, які б поєднували:

- психологічну допомогу;
- юридичний супровід;
- соціальне консультування;
- професійну орієнтацію;
- програми фізичної та психологічної реабілітації.

Важливо, щоб такі центри функціонували за принципом «єдиного простору допомоги», де ветеран міг би отримати комплексну підтримку без необхідності звернення до різних установ.

2. Розвиток програм «ветеран для ветерана»

Ефективним напрямом є впровадження реер-to-реер програм, у межах яких ветерани, які вже пройшли етап адаптації, допомагають іншим ветеранам з інвалідністю.

Такі програми сприятимуть:

- зниженню соціальної ізоляції;
- підвищенню довіри до системи допомоги;
- формуванню підтримуючого середовища;
- розвитку ветеранської спільноти.

3. Посилення психологічного супроводу ветеранів та членів їх сімей

Важливим напрямом є розширення програм:

- кризового консультування;
- психологічної реабілітації;
- сімейної психотерапії;
- груп психологічної підтримки.

Особливої уваги потребують сім'ї ветеранів, оскільки процес адаптації часто супроводжується труднощами сімейної взаємодії, емоційним виснаженням та кризами у міжособистісних стосунках.

4. Розвиток програм професійної адаптації та працевлаштування

Громадським організаціям доцільно активніше впроваджувати:

- програми перекваліфікації;
- тренінги розвитку професійних навичок;
- підтримку ветеранського підприємництва;
- кар'єрне консультування.

Професійна самореалізація сприяє підвищенню самооцінки ветеранів, розвитку відчуття соціальної значущості та психологічній стабілізації.

5. Використання цифрових технологій у підтримці ветеранів

Перспективним напрямом є створення:

- онлайн-платформ психологічної підтримки;
- чатів взаємодопомоги;
- мобільних застосунків для ветеранів;
- дистанційних консультацій.

Це особливо важливо для ветеранів із віддалених регіонів або обмеженими фізичними можливостями.

6. Розвиток інформаційно-просвітницької діяльності

Доцільним є проведення:

- соціальних кампаній;
- тренінгів для громад;
- освітніх заходів щодо толерантного ставлення до ветеранів;
- програм подолання стигматизації осіб з інвалідністю.

Такі заходи сприятимуть формуванню позитивного суспільного ставлення до ветеранів та їх успішній інтеграції у суспільство.

7. Посилення співпраці громадських організацій із державними структурами

Ефективність підтримки ветеранів значною мірою залежить від координації дій між:

- громадськими організаціями;
- органами державної влади;
- медичними закладами;
- соціальними службами;
- міжнародними фондами.

Тому важливим є створення єдиної системи взаємодії та обміну інформацією між усіма суб'єктами підтримки ветеранів.

8. Активне залучення ветеранів до громадської діяльності

Доцільним є залучення ветеранів з інвалідністю до:

- волонтерських ініціатив;
- просвітницьких проєктів;
- наставницьких програм;
- діяльності громадських організацій.

Це сприятиме розвитку соціальної активності, відновленню життєвої перспективи та формуванню відчуття власної значущості.

Отже, удосконалення діяльності громадських організацій у сфері захисту прав ветеранів з інвалідністю потребує комплексного підходу, який охоплює розвиток психологічної підтримки, професійної адаптації, міжвідомчої взаємодії, інформаційно-просвітницької діяльності та активного залучення ветеранів до громадських ініціатив. Реалізація таких рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності соціальної підтримки ветеранів, їх успішній адаптації до цивільного життя та забезпеченню належного рівня соціального захисту.

Висновки до розділу 2

Отже, у другому розділі було проведено емпіричне дослідження ефективності діяльності громадських організацій у підтримці ветеранів з інвалідністю. Дослідження охоплювало аналіз особливостей соціально-психологічної адаптації респондентів, рівня сприйнятої соціальної підтримки,

психологічної стійкості, а також оцінку ролі громадських організацій у процесі соціальної підтримки ветеранів.

За результатами авторського анкетування встановлено, що більшість ветеранів з інвалідністю мають досвід звернення до громадських організацій та загалом позитивно оцінюють їх діяльність. Найбільш затребуваними напрямками допомоги виявилися психологічна підтримка, гуманітарна допомога, соціальний супровід та юридичне консультування. Водночас було виявлено низку проблем, серед яких – недостатня кількість програм підтримки, обмежений доступ до окремих послуг та недостатній рівень інформування ветеранів щодо можливостей громадських організацій.

Результати методики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда показали, що для більшості респондентів характерний середній рівень адаптації. Встановлено, що частина ветеранів демонструє труднощі емоційної стабілізації, самоприйняття та міжособистісної взаємодії, що свідчить про наявність потреби у додатковій психологічній підтримці та соціальному супроводі.

Дослідження за Багатовимірною шкалою сприйнятої соціальної підтримки (MSPSS) засвідчило, що більшість ветеранів відчувають достатній рівень підтримки з боку сім'ї, друзів та соціального оточення. При цьому було встановлено, що соціальна підтримка виступає важливим ресурсом психологічного відновлення та адаптації ветеранів до умов цивільного життя.

Результати Шкали резильєнтності Connor–Davidson (CD-RISC) показали переважання середнього рівня психологічної стійкості серед респондентів. Водночас частина ветеранів характеризується низьким рівнем резильєнтності, що може свідчити про труднощі подолання стресових ситуацій та підвищену потребу у психологічній допомозі.

Проведений кореляційний аналіз дозволив встановити статистично значущі позитивні взаємозв'язки між рівнем соціально-психологічної адаптації, соціальної підтримки та резильєнтності ветеранів з інвалідністю. Зокрема, вищий рівень соціальної підтримки та психологічної стійкості пов'язаний із

кращою адаптацією ветеранів до цивільного життя. Отримані результати підтверджують важливу роль підтримуючого соціального середовища та діяльності громадських організацій у процесі соціальної інтеграції ветеранів.

На основі результатів дослідження було розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення діяльності громадських організацій, які передбачають розвиток комплексних програм психологічної підтримки, професійної адаптації, створення ветеранських просторів, розширення програм реер-to-реер допомоги, посилення співпраці з державними структурами та активніше залучення ветеранів до громадської діяльності.

Таким чином, результати емпіричного дослідження підтвердили важливе значення громадських організацій у підтримці ветеранів з інвалідністю та засвідчили необхідність подальшого розвитку системи соціально-психологічної допомоги й реабілітації цієї категорії населення.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичне та емпіричне дослідження ролі громадських організацій у захисті прав ветеранів з інвалідністю. Актуальність дослідження зумовлена сучасними умовами воєнного стану в Україні, зростанням кількості ветеранів, які зазнали поранень та отримали інвалідність унаслідок бойових дій, а також необхідністю формування ефективної системи їх соціальної, психологічної та правової підтримки.

У ході теоретичного аналізу встановлено, що соціальний захист ветеранів з інвалідністю є складною багатокomпонентною системою, яка охоплює правові, соціально-економічні, психологічні та реабілітаційні аспекти. Визначено, що основою забезпечення прав ветеранів є державна нормативно-правова база та міжнародні стандарти у сфері захисту прав осіб з інвалідністю. З'ясовано, що ефективна система підтримки ветеранів повинна бути спрямована не лише на матеріальне забезпечення, а й на створення умов для їх повноцінної інтеграції у суспільство, професійної самореалізації та психологічного відновлення.

Проаналізовано основні соціально-психологічні потреби ветеранів з інвалідністю. Встановлено, що значна частина ветеранів стикається з труднощами адаптації до цивільного життя, переживанням наслідків бойового стресу, емоційною напругою, соціальною ізоляцією та проблемами міжособистісної взаємодії. Визначено, що важливими чинниками успішної адаптації виступають соціальна підтримка, психологічна допомога, наявність підтримуючого соціального середовища та можливість активної участі у суспільному житті.

У роботі обґрунтовано значення громадських організацій як важливих суб'єктів соціальної підтримки та захисту прав ветеранів з інвалідністю. Встановлено, що громадські організації виконують важливі функції психологічної, соціальної, юридичної та гуманітарної допомоги, сприяють розвитку ветеранських спільнот, реалізації програм реабілітації та адаптації ветеранів. Визначено, що їх діяльність значною мірою доповнює систему

державної підтримки та забезпечує оперативне реагування на актуальні потреби ветеранів.

Емпіричне дослідження проводилося за участю 38 ветеранів з інвалідністю. У процесі дослідження було використано авторську анкету «Оцінка ролі громадських організацій у підтримці ветеранів з інвалідністю», методику соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда, Багатовимірну шкалу сприйнятої соціальної підтримки (MSPSS) та Шкалу резильєнтності Connor–Davidson (CD-RISC).

Результати авторського анкетування засвідчили, що більшість ветеранів позитивно оцінюють діяльність громадських організацій та вважають їх важливим джерелом підтримки. Найбільш значущими напрямками діяльності громадських організацій респонденти визначили психологічну підтримку, соціальний супровід, гуманітарну допомогу та юридичне консультування. Водночас було виявлено низку проблем, серед яких недостатній рівень інформування ветеранів про діяльність громадських організацій, обмежена доступність окремих послуг та недостатня кількість комплексних програм підтримки.

Результати методики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда показали, що для більшості респондентів характерний середній рівень адаптації. Частина ветеранів демонструє труднощі емоційної стабілізації, самоприйняття та міжособистісної взаємодії, що свідчить про необхідність посилення психологічної підтримки та програм соціальної адаптації.

Дослідження рівня сприйнятої соціальної підтримки за методикою MSPSS засвідчило, що найбільше значення для ветеранів має підтримка сім'ї та близького соціального оточення. Водночас громадські організації також виступають важливим джерелом соціальної підтримки, сприяючи формуванню відчуття соціальної включеності та психологічної безпеки.

Результати шкали резильєнтності Connor–Davidson показали переважання середнього рівня психологічної стійкості серед ветеранів з інвалідністю. Водночас частина респондентів продемонструвала низький рівень

резильєнтності, що свідчить про труднощі подолання стресових ситуацій та підвищену потребу у психологічному супроводі.

Проведений кореляційний аналіз дозволив встановити статистично значущі позитивні взаємозв'язки між рівнем соціально-психологічної адаптації, соціальної підтримки та резильєнтності ветеранів з інвалідністю. Виявлено, що вищий рівень соціальної підтримки та психологічної стійкості сприяє кращій адаптації ветеранів до цивільного життя та підвищує ефективність процесу їх соціальної інтеграції.

На основі отриманих результатів було розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення діяльності громадських організацій у сфері захисту прав ветеранів з інвалідністю. Основними напрямками визначено розвиток комплексних ветеранських центрів підтримки, впровадження програм peer-to-peer допомоги, посилення психологічного супроводу ветеранів та членів їх сімей, розвиток програм професійної адаптації та працевлаштування, використання цифрових технологій у підтримці ветеранів, активізацію інформаційно-просвітницької діяльності та посилення співпраці громадських організацій із державними структурами.

Отже, результати проведеного дослідження підтвердили важливу роль громадських організацій у системі соціальної підтримки та захисту прав ветеранів з інвалідністю. Ефективна діяльність громадських організацій сприяє психологічному відновленню ветеранів, підвищенню рівня їх соціальної адаптації, формуванню підтримуючого соціального середовища та забезпеченню повноцінної інтеграції у сучасне суспільство.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у більш глибокому вивченні психологічних та соціальних аспектів адаптації ветеранів з інвалідністю в умовах післявоєнного суспільства. Особливо актуальним є дослідження впливу громадських організацій на формування психологічної стійкості, подолання наслідків психотравмуючого досвіду та розвиток соціальної активності ветеранів.

Перспективним напрямом є також розроблення та апробація комплексних програм психологічного супроводу ветеранів з інвалідністю, які б поєднували кризове консультування, соціально-психологічну реабілітацію, програми peer-to-peer підтримки та професійну адаптацію. Важливого значення набуває дослідження ефективності діяльності ветеранських центрів, громадських ініціатив та програм соціальної інтеграції ветеранів у різних регіонах України.

Подальших наукових розвідок потребує проблема взаємодії громадських організацій із державними структурами, міжнародними фондами та соціальними службами у сфері підтримки ветеранів з інвалідністю. Доцільним є також вивчення особливостей використання цифрових технологій, онлайн-платформ психологічної допомоги та дистанційного соціального супроводу ветеранів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко І. В. Соціальна інтеграція ветеранів з інвалідністю засобами громадської підтримки. Вісник соціальної роботи. 2024. № 2. С. 44–51.
2. Горбата Л. П., Синельникова Т. Б. (2023). Роль ветеранського руху у відновленні та стійкості громад (на прикладі територіальних громад Київської області). Державне управління: удосконалення та розвиток. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2023_11_18.
3. Карагодіна О. В. Громадянське суспільство та волонтерський рух у підтримці ветеранів війни. Соціальна робота та соціальна освіта. 2023. № 1. С. 72–79. URL: Соціальна робота та соціальна освіта
4. Кобута С. (2011). Питання ветеранського статусу вояків УПА: консолідаційний ресурс політиків та правові перспективи визнання самих ветеранів. Науковий вісник Чернівецького університету. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. Вип. 583–584. С. 173–176.
5. Кокун О. М. Психологія посттравматичної адаптації ветеранів війни : монографія. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 320 с.
6. Колесник В. М. Соціальна підтримка ветеранів війни в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Київ : НІСД, 2024. 186 с. URL: Національний інститут стратегічних досліджень
7. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 р. URL: Конвенція про права осіб з інвалідністю
8. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: Законодавство України – Конституція України
9. Кравченко О. О., Швець В. В., Мельник Л. О. (2023). Роль ветеранських організацій у реінтеграції та психологічній реабілітації ветеранів з інвалідністю в умовах військового та повоєнного часу. Психологічний журнал. Вип. 11. 37–44.

10. Кравченко О. Роль ветеранських організацій у реінтеграції та соціальній адаптації ветеранів з інвалідністю. *Психологічний журнал*. 2023. № 9(3). С. 55–63. URL: Психологічний журнал
11. Кравченко, О., Балдинюк, О., & Квашук, В. (2024). Соціально-психологічна підтримка у центрах ветеранського розвитку: практичний досвід. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, (2 (55)), 38-43.
12. Лазос Г. П. Соціально-психологічні проблеми адаптації ветеранів війни в умовах сучасного суспільства. *Актуальні проблеми психології*. 2022. Т. 1. № 58. С. 93–101.
13. Максименко С. Д. Психологічна допомога особистості в кризових ситуаціях : навчальний посібник. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 278 с.
14. Москалець В. П. Психологія особистості : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 416 с.
15. Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: Національна стратегія безбар'єрності
16. Пількевич А. Л. (2014). Ветеранські колонії Августа: у пошуках форм та альтернатив. *Гілея: науковий вісник*. Вип. 91. 187–191.
17. Пірен М. І. Соціально-психологічна реабілітація учасників бойових дій та ветеранів війни. Київ : Університет «Україна», 2021. 240 с.
18. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. URL: Закон України «Про громадські об'єднання»
19. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 № 875-XII. URL: Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»
20. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. URL: Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»

21. Рибалка В. В. Психологія розвитку соціальної активності особистості : монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 354 с.
22. Роль громадських організацій у забезпеченні соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей у рамках сучасної соціальної політики України. Соціально-наукові ініціативи. 2024. № 5. С. 112–119. URL: Соціально-наукові ініціативи
23. Савченко С. В. Психологічні особливості переживання інвалідності ветеранами бойових дій. Габітус. 2023. № 48. С. 126–131. URL: Науковий журнал «Габітус»
24. Сидоренко Т. М. Соціальна адаптація ветеранів війни в умовах післявоєнного суспільства. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Психологія. 2024. № 1. С. 87–94.
25. Соціальна робота з вразливими категоріями населення : навчальний посібник / за ред. О. В. Безпалько. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 560 с.
26. Титаренко Т. М. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека : навчальний посібник. Київ : Марич, 2021. 76 с.
27. Філіпська Н. О. Роль недержавних громадських об'єднань у захисті прав осіб з обмеженими можливостями в Україні під час війни. Право і безпека. 2023. № 3(90). С. 98–105. URL: Стаття у журналі «Право і безпека»
28. Хаустова О. О. Психологічні наслідки бойового стресу у ветеранів війни. Медична психологія. 2022. № 4. С. 17–24.
29. American Psychological Association. Clinical Practice Guideline for the Treatment of PTSD in Military Veterans. Washington, 2019. URL: APA PTSD Guideline
30. Bryant M. (2024). Sweden's veteran peace movement stung by 'reckless' entry to NATO. URL: <https://www.theguardian.com/world/2024/mar/11/sweden-veteran-peace-movement-nato>
31. Burtin O. (2020). Veterans as a Social Movement: The American Legion, the First Hoover Commission, and the Making of the American Welfare State. Social Science History. 44(2):329-354. doi:10.1017/ssh.2020.5

32. Flynn L., Krause-Parello C., Chase S. et al. (2019). Toward veteran-centered research: a veteran-focused community engagement project. *Journal of Veterans Studies*. 4(2). 265–277.
33. Godier-McBard L.R., Cable G., Wood A.D., Fossey M. (2022). Gender differences in barriers to mental healthcare for UK military veterans: a preliminary investigation. *BMJ Military Health*. 168(1). 70–75.
34. Haro E., Mader M., Noel P.H. et al. (2019). The impact of trust, satisfaction, and perceived quality on preference for setting of future care among veterans with PTSD. *Mil. Med.* 184(11–12).708–714.
35. Herman J. *Trauma and Recovery*. New York : Basic Books, 2015. 336 p.
URL: [Trauma and Recovery – Basic Books](#)
36. Littman A.J., True G., Ashmore E., Wellens T., Smith N.L. (2018). How can we get Iraq– and Afghanistan-deployed US Veterans to participate in health-related research? Findings from a national focus group study. *BMC Med. Res. Methodol.* 18(1), 88.
37. Miller L. *Counseling Military Families: What Mental Health Professionals Need to Know*. Hoboken : Wiley, 2019. URL: [Wiley – Counseling Military Families](#)
38. Mullins C.D., Tanveer S., Graham G., Baquet C. R. (2020). Advancing community-engaged research: increasing trustworthiness within community-academic partnerships. *Journal of Comparative Effectiveness Research*. 9(11). 751–753.
39. Shay J. *Achilles in Vietnam: Combat Trauma and the Undoing of Character*. New York : Scribner, 2018. URL: [Achilles in Vietnam](#)
40. United Nations. *Disability and Development Report. Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with persons with disabilities*. New York : UN, 2022. URL: [UN Disability and Development Report](#)
41. World Health Organization. *World Report on Disability*. Geneva : WHO Press, 2021. URL: [WHO World Report on Disability](#)
Balbale S.N., Locatelli S.M., Lavela S.L. (2016). Through their eyes: lessons learned using participatory methods in health care quality improvement projects. *Qual. Health Res.* 26(10). 1382–1392.

ДОДАТКИ

Додаток А

Авторська анкета

«Оцінка ролі громадських організацій у підтримці ветеранів з інвалідністю»

Інструкція:

Шановний(а) респонденте! Просимо Вас відповісти на запитання анкети. Анкета є анонімною, а отримані результати будуть використані лише в узагальненому вигляді для наукового дослідження. Оберіть варіант відповіді, який найбільше відповідає Вашій думці.

Блок 1. Загальні відомості

Ваш вік:

- а) до 30 років
- б) 31–40 років
- в) 41–50 років
- г) понад 50 років

Ваша стать:

- а) чоловіча
- б) жіноча

Чи маєте Ви статус ветерана війни?

- а) так
- б) ні

Чи маєте Ви інвалідність, пов'язану з участю у бойових діях?

- а) так
- б) ні

Ваша група інвалідності:

- а) I група
- б) II група
- в) III група

Блок 2. Досвід звернення до громадських організацій

Чи зверталися Ви до громадських організацій за допомогою?

- а) так
- б) ні

Яку саме допомогу Ви отримували від громадських організацій?

- а) психологічну
- б) юридичну
- в) матеріальну / гуманітарну
- г) медичну або реабілітаційну
- г) допомогу з працевлаштуванням
- д) інформаційно-консультативну
- е) не звертався / не отримував допомоги

Як часто Ви користуєтеся послугами громадських організацій?

- а) регулярно
- б) іноді
- в) рідко
- г) не користуюся

Звідки Ви дізналися про діяльність громадських організацій?

- а) від інших ветеранів
- б) із соціальних мереж
- в) від представників державних установ
- г) від родичів / знайомих
- г) з офіційних сайтів
- д) інше

Блок 3. Оцінка доступності та якості підтримки

Наскільки доступною для Вас є допомога громадських організацій?

- а) повністю доступна
- б) переважно доступна
- в) частково доступна
- г) недоступна

Оцініть якість допомоги, яку Ви отримували від громадських організацій:

- а) висока
- б) достатня
- в) середня
- г) низька

Чи задоволені Ви рівнем підтримки з боку громадських організацій?

- а) повністю задоволений(а)
- б) швидше задоволений(а)
- в) частково задоволений(а)
- г) не задоволений(а)

Чи допомогли громадські організації у вирішенні Ваших проблем?

- а) так, повністю
- б) частково
- в) незначною мірою
- г) ні

Які труднощі виникали під час звернення до громадських організацій?

- а) відсутність інформації про їх діяльність
- б) складність комунікації
- в) територіальна віддаленість
- г) недостатня кількість послуг
- г) тривале очікування допомоги
- д) труднощів не виникало

Блок 4. Оцінка ролі громадських організацій

На Вашу думку, яку роль відіграють громадські організації у підтримці ветеранів з інвалідністю?

- а) дуже важливу

- б) важливу
- в) другорядну
- г) майже не відіграють ролі

Чи сприяють громадські організації соціальній адаптації ветеранів з інвалідністю?

- а) так, значною мірою
- б) частково
- в) незначною мірою
- г) ні

Чи допомагають громадські організації ветеранам з інвалідністю у захисті їхніх прав?

- а) так, ефективно
- б) частково
- в) недостатньо
- г) ні

Який напрям діяльності громадських організацій є найбільш важливим для ветеранів з інвалідністю?

- а) психологічна підтримка
- б) юридична допомога
- в) соціальний супровід
- г) медична та реабілітаційна допомога
- г) допомога з працевлаштуванням
- д) матеріальна підтримка
- е) інформаційна підтримка

Чи вважаєте Ви, що громадські організації повинні активніше співпрацювати з державними структурами?

- а) так
- б) скоріше так
- в) скоріше ні
- г) ні

Чи готові Ви брати участь у заходах або програмах громадських організацій?

- а) так
- б) можливо
- в) ні

Блок 5. Відкриті запитання

Якої допомоги від громадських організацій Вам найбільше не вистачає?

Що, на Вашу думку, потрібно покращити у діяльності громадських організацій, які працюють із ветеранами з інвалідністю?

Які форми підтримки Ви вважаєте найбільш ефективними для ветеранів з інвалідністю?